

POSTANOWIENIE

29 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 maja 2024 r. w Warszawie
zażalenia W.W.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 4 lipca 2023 r., VI ACa 135/22 (VI WSC 31/23),
w sprawie z powództwa Ł.Z.
przeciwko W.W.
o zapłatę,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

1. Postanowieniem z 4 lipca 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie odrzucił skargę kasacyjną pozwanego W.W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 27 września 2022 r., w sprawie z powództwa Ł.Z. o zapłatę.

Sąd drugiej instancji podał, że postanowieniem z 27 kwietnia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zwolnił pozwanego od obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 2000 zł i oddalił wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w pozostałym zakresie. Wskazał, że w związku z oddaleniem wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, zgodnie z art. 112 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dalej „u.k.s.c.”), profesjonalny pełnomocnik pozwanego powinien uiścić opłatę bez odrębnego

wezwania. Opłata nie wpłynęła na rachunek Sądu, co uzasadniało odrzucenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. jako nieopłaconej należycie.

Odnosząc się do kwestii zasadności (częściowego) zwolnienia pozwanego od kosztów sądowych, Sąd Apelacyjny uznał, że pozwany posiada stałe źródło dochodów, uzyskując emeryturę, nie ma nikogo na utrzymaniu oraz posiada udział w niewielkim gospodarstwie rolnym. Obciążenia kredytowe pozwanego nie mają pierwszeństwa przed kosztami sądowymi. Pozwany, który był częściowo zwolniony z opłaty od apelacji, opłatę w kwocie 3000 zł uiścił, a zestawienie kolejnych oświadczeń o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania nie daje podstawy do przyjęcia, że sytuacja materialna pozwanego uległa zmianie.

2. Na postanowienie Sądu Apelacyjnego z 4 lipca 2023 r. zażalenie wniósł pozwany. Zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 103 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 100 ust. 1 u.k.s.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W zażaleniu zawarł również wniosek o ponowne rozpoznanie postanowienia w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych ponad kwotę 2000 zł. Skarżący podał, że miało ono wpływ na odrzucenie skargi kasacyjnej i powołał art. 394¹ § 3 w zw. art. 380, art. 398²¹, art. 391 § 1 i art. 397 § 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że postanowienie z 27 kwietnia 2023 r., którym Sąd Apelacyjny w Warszawie zwolnił pozwanego od obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 2000 zł oraz oddalił wniosek w pozostałym zakresie, nie podlegało zaskarżeniu zażaleniem ani innym środkiem prawnym, z uwagi na treść art. 394² § 1¹ k.p.c. w brzmieniu przed wejściem w życie z dniem 1 lipca 2023 r. zmian dokonanych ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. W tym stanie prawnym, zgodnie z art. 357 § 2¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., postanowienie takie nie podlegało także uzasadnieniu (postanowienia SN: z 27 kwietnia 2021 r., III CZ 5/21, z 24 stycznia 2024 r., III CZ 94/23).

4. Zgodnie z art. 112 ust. 2 u.k.s.c., jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, zgłoszony przed upływem terminu do opłacenia pisma, został prawomocnie oddalony, przewodniczący wzywa stronę do opłacenia złożonego pisma, na podstawie art. 130 k.p.c. Jednakże w myśl art. 112 ust. 3 u.k.s.c., przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli pismo podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia, zostało wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego. W takim przypadku, jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przed upływem terminu do opłacenia pisma został oddalony, tygodniowy termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia. Jeżeli jednak o zwolnieniu od kosztów sądowych orzekał sąd pierwszej instancji, a strona wniosła zażalenie w przepisany termin, termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia oddalającego zażalenie, a jeżeli postanowienie sądu drugiej instancji zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia.

W mającej moc zasady prawnej uchwale składu siedmiu sędziów z 16 marca 2017 r., III CZP 82/16 (OSNC 2017, nr 7-8, poz. 75) Sąd Najwyższy przesądził, że w razie wniesienia przez stronę zastępowaną przez profesjonalnego pełnomocnika skargi kasacyjnej, od której pobiera się opłatę stałą lub stosunkową, sąd drugiej instancji, po doręczeniu postanowienia oddalającego w całości lub w części wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych oraz bezskutecznym upływie terminu przewidzianego w art. 112 ust. 3 u.k.s.c., odrzuca skargę kasacyjną.

W rozstrzyganej sprawie odpis postanowienia z 27 kwietnia 2023 r. został doręczony profesjonalnemu pełnomocnikowi pozwanego 10 maja 2023 r. (k. 885). Trafnie więc Sąd drugiej instancji, wobec stwierdzenia, że należna opłata nie wpłynęła, odrzucił skargę kasacyjną jako nieopłaconą (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

5. Niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji, odmawiające stronie zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej, nie uchyla się spod kontroli Sądu Najwyższego, jeśli skutkiem odmowy zwolnienia od kosztów sądowych jest

nieopłacenie tej skargi, które doprowadziło do jej odrzucenia, a strona - zaskarżając postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej - złożyła wniosek o rozpoznanie postanowienia sądu drugiej instancji odmawiającego jej zwolnienia od kosztów sądowych. Wówczas Sąd Najwyższy, na podstawie art. 380 i art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. poszerza badanie zasadności odrzucenia skargi, obejmując nim także prawidłowość odmowy przyznania stronie zwolnienia od opłaty od skargi kasacyjnej (postanowienia SN: z 6 września 2022 r., III CZ 300/22, i z 19 stycznia 2024 r., III CZ 345/22).

Przeprowadzona przez Sąd Najwyższy kontrola nie ujawniła nieprawidłowości w rozumowaniu Sądu Apelacyjnego.

Zwolnienie od kosztów sądowych powinno być przyznawane w sytuacjach wyjątkowych, bowiem instytucja ta stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które ze względu na szczególnie trudną sytuację materialną nie mogą ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Dlatego też ubiegający się o taką pomoc powinien w każdym przypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach do granic zabezpieczenia środków utrzymania dla siebie i rodziny, a dopiero gdy poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające może zwrócić się o pomoc państwa (postanowienia SN: z 27 lipca 2016 r., V CZ 34/16, i z 15 września 2023 r., III CZ 232/23).

W niniejszej sprawie brak przesłanek świadczących o tym, że zwolnienie pozwanego od opłaty ponad kwotę 2000 zł wraz z oddaleniem wniosku w pozostałym zakresie było nieprawidłowe. Sąd Apelacyjny trafnie ocenił stan majątkowy skarżącego i wskazał, że jest on w stanie ponieść część należnej opłaty. Przemawia za tym relacja dochodów uzyskiwanych przez pozwanego do wskazanej kwoty 2000 zł i okresu trwania postępowania apelacyjnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

(R.N.)

[ms]

